

Høringsinnspill Folkehelsemeldingen

Forbrukerrådet vil i dette høringsinnspillet til folkehelsemeldingen prioritere tiltak for god ernæring og sunt kosthold, beskyttelse av barn mot energidrikk og økt innsats mot miljøgifter.

God ernæring og sunt kosthold

Sammenhengen mellom maten vi spiser og befolkningens helse er godt dokumentert. St.meld. 19 (2018-2019) Folkehelsemeldingen «Gode liv i et trygt samfunn» adresserer de samfunnsmessige utfordringene knyttet til ernæring og kosthold. Forbrukerrådet etterlyser imidlertid konkrete forslag til tiltak for å møte de utfordringer som blir beskrevet. Vi vil i denne høringen peke på tre områder der vi mener det må tas tyngre grep.

1. Matomsorg i barnehage og SFO

Det som barna spiser i barnehage og SFO utgjør en stor del av barns totale kosthold. Forbrukerrådet har avdekket at foreldre mener mattilbudet i barnehage og SFO er for dårlig. Vi må treffe tiltak som sikrer et sunt og variert mattilbud der barn tilbringer mye tid. Helsedirektoratet har nasjonale retningslinjer for mat- og måltidstilbudet, men praksisen ute i den enkelte barnehage og SFO varierer mye. Med den kunnskapen vi har om gevinstene ved et sunt mattilbud i barnehage og SFO, kan vi ikke overlate dette til tilfeldighetene. Et sunt og godt mattilbud i barnehage og SFO er god samfunnsøkonomi.

Forbrukerrådet etterlyser derfor en nasjonal forankring av mat- og måltider i barnehageloven og opplæringsloven (som regulerer skolefritidsordningen). Kommunene har ansvaret for å følge opp folkehelseloven, og for å sikre at retningslinjene blir fulgt må de ha en mat og måltidspolitik.

2. Matomsorg eldre

Et godt mattilbud har brukeren i sentrum. Når inntil 60 prosent av eldre brukere av kommunens tjenester er underernærte eller i en ernæringsmessig risikosone, er noe alvorlig galt. Dette må gjøres mye bedre enn i dag. Det handler om livskvalitet og verdighet, men også om ressurser og god samfunnsøkonomi. Mottakerne av pleie- og omsorgstjenester må sikres et trygt, velsmakende og ernæringsmessig godt mattilbud. Det må også legges til rette for individuelle ønsker og behov, samt innflytelse på matvalg og involvering av pårørende. Tiden mellom siste måltid på kvelden og første måltid på morgenen, definert som natthaste, er også et kritisk problem ved mange sykehjem. Det må sørges for at natthasten på 11 timer overholdes. I tillegg må det være et krav at det gjennomføres regelmessige bruker- og pårørendeundersøkelser.

Forbrukerrådet mener at alle kommuner må ha en mat- og måltidspolitik som sikrer våre eldre en god matopplevelse.

3. Markedsføring usunn mat og drikke

Regulering av markedsføring av mat og drikke med høyt innhold av sukker, salt og fett er dokumentert å være et effektivt og samfunnsøkonomisk lønnsomt tiltak for å forebygge overvekt og fedme hos barn og unge. Retningslinjene i bransjeordningen MFU er etter Forbrukerrådets mening for dårlige. Definisjonen av markedsføring er for snever da den utelater vesentlige markedsføringsstrategier.

Aldersgrensen er også satt for lavt med det resultat at bransjen har stor frihet til å markedsføre usunne produkter til barn over 12 år. Markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn og unge skjer også i økende grad i sosiale medier der nettopp denne aldersgruppen er mest utsatt.

Forbrukerrådet mener at den pågående evalueringen må resultere i en ordning som gir alle barn, inkludert ungdom, beskyttelse mot markedsføring av usunn mat og drikke, også i sosiale medier. MFU må evalueres opp mot WHO's standarder og anbefalinger.

Nesten 90 % av norske 13-åringene får i seg mer tilsatt sukker enn det som er anbefalt. I Norge har en av seks i alderen 8-9 år overvekt eller fedme, hos tenåringer har andelen økt til en av fire.

Energidrikk

Energidrikker er leskedrikker med høyt innhold av koffein og andre stimulerende stoffer. Forbrukerrådet ser det som positivt at det nå er en økende oppmerksomhet rundt energidrikker med utredning av mulige tiltak fra Mattilsynet og en oppdatert vurdering fra Vitenskapskomiteen. På få år har energidrikker fått stort innpass i store ungdomsmiljøer, og konsumeres også av barn ned i 10-årsalder. Barn og unge er i en sårbar fase av livet, både fysisk, mentalt og sosialt. Da er det urovekkende med økende normalisering av vanedannende leskedrikker med sentralstimulerende stoffer som er forbundet med helserisiko. Inntak av bare 2-3 bokser energidrikk kan føre til alvorlige kroniske helseproblemer hos personer som med lav koffeintoleranse. Det er et myndighetsansvar å beskytte mot produkter som kan utgjøre en risiko for helsen, og barn og unge er en sårbar gruppe med særskilt rett til beskyttelse.

Forbrukerrådet mener at barn og unge bør beskyttes mot den helserisiko som energidrikk kan utsette dem for, gjennom et forbud av salg til mindreårige.

I Forbrukerrådets undersøkelse fra 2018 svarer halvparten av barn og unge i alderen 10 – 18 år at det hender de drikker energidrikk. Nær halvparten av disse igjen sier de har opplevd bivirkninger som skjjelving, hjerte-bank, hyperaktivitet og hodepine.

Kjemikalier

Skadelige stoffer i produkter er en stor politisk utfordring. Vi vil her vise til en ny undersøkelse utarbeidet for Nordisk Ministerråd som viser at fluorerte stoffer tar livet av mellom 750 og 1250 mennesker i Norden hvert år (Tema Nord 2019:516 «The cost of inaction»). Den nye undersøkelsen viser også at de nordiske landene bruker mellom 21 og 35 milliarder danske kroner i året på løpende og løse de helsemessige problemene som disse stoffene skaper. Forbrukerrådet har i lengre tid påpekt behovet for et taktskifte i arbeidet mot miljøgifter i hverdagsprodukter. Vi har også etterlyst bedre informasjon som gjør det enklere for forbruker å velge bort produkter med problematiske kjemikalier. Når Miljødirektoratet, med den begrunnelse at forbrukerinformasjon ikke er en av deres kjerneoppgaver, legger ned nettsiden ErDetFarlig må vi konstatere at det er blitt enda vanskeligere å orientere seg for forbruker. Med utgangspunkt i handlingsplanen «Et miljø uten miljøgifter» hadde vi forventet en forbedring av forbrukerinformasjonen, ikke en forverring.

Forbrukerrådet etterlyser et taktskifte i arbeidet mot kjemikalier i forbrukerprodukter med fokus på bedre forbrukerinformasjon og økt innsats for et strengere regelverk.

KONTAKTINFORMASJON:

Fagdirektør Gunstein Instefjord

E-post: gunstein.instefjord@forbrukerradet.no

Tlf.: +47 905 96 780

forbrukerradet.no

twitter: [@forbrukerradet](https://twitter.com/forbrukerradet)

facebook.com/forbrukerradet